

**Відокремлений структурний підрозділ
«Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Громадянське суспільство

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
здобувачів освіти
ступеня

фаховий молодший
бакалавр

року набору 2022

фаховий молодший
бакалавр, молодший
бакалавр, бакалавр

галузі знань

07 Управління та адміністрування

шифр і назва галузі знань

спеціальності

072 Фінанси, банківська справа та страхування

код і найменування спеціальності

освітньо-професійна
програма

назва освітньо-професійної програми

академічні групи

Ф-22

шифри академічних груп

статус дисципліни

обов'язкова

Харків, 2022 рік

Розробник:	Резенкіна Наталія Олександрівна, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування, спеціаліст вищої категорії
Гарант освітньо-професійної програми:	Нагорна Ірина Володимирівна, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування, кандидат економічних наук

Програму обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії економіки, управління та адміністрування, протокол від 02.09.2022 р. № 1.

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії, протокол від 15.09.2022 р. № 1.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Громадянське суспільство» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів розгорнутого уявлення про громадянське суспільство та права людини.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності та принципи формування громадянського суспільства, основні інститути громадянського суспільства, його базові цінності та їх роль у сучасному суспільстві.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення навчальної дисципліни є підґрунтям для засвоєння навчальних дисциплін «Правове регулювання професійної діяльності» та «Основи організаційної поведінки та бізнес-комунікацій».

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує досягнення таких **результатів навчання:**

РН 1. Знати свої права як члена суспільства, розуміти цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

РН 15. Виявляти навички самостійної роботи та роботи в команді, демонструвати гнучке мислення, відкритість до нових знань.

Навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувача таких **компетентностей:**

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Демократичне суспільство та його цінності

Демократична держава. Поняття, форми та принципи демократії. Гендерна демократія. Ідеали та цінності демократії. Демократія як політичний режим та народовладдя. Вибори як інструмент демократії. Види виборчих систем в Україні. Принципи виборчого права в демократичній державі. Етапи виборчого процесу. Політичні партії. Еволюція уявлень про громадянське суспільство. Суть, атрибути і функції громадянського суспільства. Поняття місцевого та територіального громадського самоврядування. Людина і громада. Громадянська участь у житті суспільства. Форми соціальної активності громадян у межах владних інституцій. Волонтерська діяльність. Заклад освіти – простір демократії. Молодіжні громадські об'єднання. Свобода асоціацій. Молодіжні соціальні проекти.

Тема 2. Права і свободи людини

Людська гідність та права людини. Витоки гуманізму. Гідність і совість. Рівноправність. Охорона й захист людської гідності. Еволюція прав людини. Покоління прав людини. Майбутнє прав людини. Права і свободи людини. Групи прав і свобод людини. Борці за права людини. Людина і держава. Концепції взаємовідносин «людина-держава». Права і свободи людини та відповідальність держави за їх дотримання, гарантування та захист. Обов'язки громадянина. Права дитини. Поняття прав дитини. Конвенція ООН про права дитини. Захист прав дитини. Механізм захисту прав людини. Порушення прав людини. Механізм захисту прав людини. Національні механізми захисту прав людини та їх класифікація. Міжнародні та Європейські стандарти захисту прав людини. Правозахисні організації.

Тема 3. Людина в соціокультурному просторі

Соціум. Соціальна структура сучасного соціуму. Дестабілізуючий вплив на соціальну структуру суспільства. Соціальні нерівності. Соціальні цінності та згуртованість. Соціокультурна багатоманітність. Різноманітність та полікультурність. Мультикультуралізм. Ефективна комунікація. Роль спілкування в житті людини та суспільства. Комунікація. Конфлікти та їх виникнення. Основні шляхи розв'язання конфліктів. Стереотипи та їх подолання. Упередження та дискримінація. Види упереджень. Толерантність та наслідки порушення принципу толерантності. Забобони та шляхи їх подолання у демократичному суспільстві.

Тема 4. Особистість та її ідентичність

Індивід, особа та громадянин. Різні «виміри» людини. Взаємозв'язок між людиною та суспільством. Індивідуальність, ідентичність та самовизначення. Самоідентифікація. Життєві цінності, самореалізація та особистий розвиток. Мобільність та адаптивність. Значення адаптивності для самореалізації людини. Види мобільності та їх значення. Соціалізація

особистості, поняття та етапи соціалізації. Культура, субкультура та контркультура. Неформальні організації та їх значення для формування соціалізації особистості. Прояви антигромадської поведінки як негативний чинник субкультур. «Ресоціалізація» особистості та її наслідки. Партнерські стосунки в сім'ї, трансформація моделей сім'ї. Моделі сучасних сімей та основні функції сучасної сім'ї.

Тема 5. Світ інформації та мас-медіа

Комунікація, інформація, медіа. Поняття медіа та мас-медіа, їхня роль у сучасному світі. Медіатекст як носій інформації. Різновиди медіа. Вплив медіа на суспільство та людину. Медіа і демократія. Функції мас-медіа в політичному житті демократичного суспільства. Етика мас-медіа. Цензура та замовні матеріали. Реклама. Свобода, етика і відповідальність. Свобода слова. Маніпулятивний вплив медіа. Маніпуляції в медіапросторі та як їх розпізнати. «Мова ворожнечі». Перевірка достовірності інформації в мас-медіа. Факти і судження, авторство медіатексту. Критичне сприйняття та протидія маніпуляціям мас-медіа. Інтернет, безпека та приватність в інтернеті, права та особливості захисту прав людини в Інтернеті. Кіберзлочинність та шляхи боротьби із нею.

Тема 6. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту

Економіка як задоволення потреб людини. Процеси, що забезпечують задоволення потреб. Види економічних благ (дарові, економічні, інвестиційні та блага індивідуального споживання). Товари та послуги. Сталий розвиток. Концепція сталого розвитку. Раціональне використання ресурсів. Ринкова економіка. Ринкова економічна система. Кругообіг у ринковій економіці. Закони ринкової економіки. Функції держави в ринковій економіці. Економіка домогосподарства. Домашнє господарство як власник і споживач. Права та обов'язки споживачів, їх захист. Бюджет домогосподарства. Підприємницька діяльність. Мета і соціальна відповідальність підприємця. Правовий захист бізнесу. Ринок праці. Лобіювання інтересів та корупція. Наслідки корупції та боротьба з нею.

Тема 7. Україна, Європа, світ

Інтеграція та глобалізація у світі. Поняття інтеграції та глобалізації. Витоки та процес Європейської інтеграції. Передумови утворення єдиної Європи. Міграція та виклики сучасного світу. Основні мотиви міграцій населення. Позитивні та негативні чинники міграції. Міжнародні відносини та міжнародне право. Міжнародна безпека. Міжнародне гуманітарне право. Україна – член європейського та світового співтовариства. Геополітичне становище України. Європейський вибір України. Угода про асоціацію Україна-ЄС.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми дисципліни	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Лк	Сз	Пз	Лз	СРС		Лк	Сз	Пз	Лз	СРС
Тема 1. Демократичне суспільство та його цінності	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–	–	
Тема 2. Права і свободи людини	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–	–	
Тема 3. Людина в соціокультурному просторі	18	4	–	4	–	10	–	–	–	–	–	
Тема 4. Особистість та її ідентичність	16	4	–	4	–	8	–	–	–	–	–	
Тема 5. Світ інформації та мас-медіа	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–	–	
Тема 6. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–	–	
Тема 7. Україна, Європа, світ	21	4	–	4	–	13	–	–	–	–	–	
Усього годин / кредитів ECTS	135/4,5	28	–	28	–	79	–	–	–	–	–	

Навчально-методичне забезпечення освітнього компоненту доступне на Порталі навчальних ресурсів Харківського торговельно-економічного фахового коледжу ДТЕУ.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Демократичне суспільство та його цінності

1. Поняття і умови функціонування демократії.
2. Правова держава і демократія.
3. Державний устрій України.
4. Демократія як система збалансування сил та інтересів і громадянське суспільство як її умова.
5. Принципи виборчого права в демократичній державі.
6. Принципи і цінності демократії.

Тема 2. Права і свободи людини

1. Міжнародні стандарти основних прав людини.
2. Класифікація прав людини. Різноманітність підходів.
3. Негативні і позитивні права людини.
4. Соціальні, культурні та екологічні права людини.
5. Система обов'язків громадян України.
6. Правова свобода як фундаментальна засада побудови громадянського суспільства.

Тема 3. Людина в соціокультурному просторі

1. Правила ефективного спілкування.
2. Гендерні особливості міжособистісних конфліктів.
3. Типи дискримінацій.
4. Вплив дискримінаційних стереотипів в питаннях трудових правовідносин.
5. Американський та канадський досвід оптимізації міжнаціональних відносин.
6. Маргіналізація та її наслідки для людини.

Тема 4. Особистість та її ідентичність

1. Сфери, стадії соціалізації. Соціальні ролі.
2. Основні форми соціалізації особистості.
3. Життєві цінності та пріоритети.
4. Активна громадянська позиція.
5. Мобільність, адаптивність та креативність людини.
6. Механізми соціалізації.

Тема 5. Світ інформації та мас-медіа

1. Функції мас-медіа в суспільстві.
2. Вплив реклами на людину.
3. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р.
4. Найбільш поширені способи маніпуляції.
5. «Мова ворожнечі» та її використання.
6. Загрози приватності в Інтернеті.

Тема 6. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту

1. Концепція сталого розвитку ООН.
2. Глобальні цілі сталого розвитку.
3. Відповідальність людини за раціональне використання природних ресурсів.
4. Економічний кругообіг.
5. Чинники, що впливають на попит та пропозицію.
6. Моделі ринкової економіки в Україні та світі.
7. Шляхи подолання корупції в Україні.

Тема 7. Україна, Європа, світ

1. Європейське і світове співробітництво.
2. Міжнародні відносини України із сусідніми державами.
3. Участь України в ОБСЄ, ООН, Раді Європи тощо.
4. Витоки та процес Європейської інтеграції.
5. Участь України в миротворчих місіях ООН.
6. Женевська конвенція про захист жертв війни 1949 року та додаткові протоколи до неї 1977 року.
7. Конвенція про поводження з військовополоненими 1929 року.

Організація самостійної роботи здобувачів освіти регламентується такими нормативними документами:

– Положенням про самостійну роботу здобувачів освіти ВСП «Харківській торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету»;

– Положенням про організацію освітнього процесу у ВСП «Харківській торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

6. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоювання здобувачами освіти навчального матеріалу використовуються такі форми оцінювання та схема розподілу балів:

№	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
1	Поточний контроль	60	–
1.1	<i>Тема 1. Демократичне суспільство та його цінності</i>		
	Опрацювання лекційного матеріалу	1	–
	Виконання практичних завдань	2	–
	Тестування	2	–
1.2	<i>Тема 2. Права і свободи людини</i>		
	Опрацювання лекційного матеріалу	1	–
	Виконання практичних завдань	3	–
	Тестування	3	–
1.3	<i>Тема 3. Людина в соціокультурному просторі</i>		
	Опрацювання лекційного матеріалу	1	–
	Виконання практичних завдань	3	–
	Тестування	3	–
1.4	<i>Тема 4. Особистість та її ідентичність</i>		
	Опрацювання лекційного матеріалу	1	–
	Виконання практичних завдань	3	–
	Тестування	3	–
1.5	<i>Тема 5. Світ інформації та мас-медіа</i>		
	Опрацювання лекційного матеріалу	2	–
	Виконання практичних завдань	3	–
	Тестування	3	–
1.6	<i>Тема 6. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту</i>		
	Опрацювання лекційного матеріалу	2	–
	Виконання практичних завдань	3	–
	Тестування	3	–
1.7	<i>Тема 7. Україна, Європа, світ</i>		
	Опрацювання лекційного матеріалу	2	–
	Виконання практичних завдань	3	–
	Тестування	3	–
1.8	Здобутки у неформальній освіті	10	–
2	Підсумковий семестровий контроль	40	–
3	Оцінка з дисципліни	100	–

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою. Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується такими нормативними документами:

– Положенням про оцінювання результатів навчання здобувачів освіти у ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету»;

– Положенням про організацію освітнього процесу у ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Тема 1. Демократичне суспільство та його цінності

Основні джерела інформації

1. Демократія : від теорії до практики : навчальний посібник / Берроуз Г. та ін., Київ : Гнозис, 2019. С. 32–48.

2. Правознавство : підручник / Волошкевич Г. А. та ін. Черкаси : ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2019. С. 37–42.

Додаткові джерела інформації

3. Доморослий В. І. Основи демократії (для студентів неспеціальних факультетів усіх форм навчання) : навчальний посібник. Умань : Візаві, 2021. 158 с.

4. Громадянське суспільство в час воєнних конфліктів : збірник наукових статей / за ред. П. Кеңдзьора. Львів : Панорама, 2020. 140 с.

Тема 2. Права і свободи людини

Основні джерела інформації

1. Конституція України : Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141 : станом на 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Конституційне право : підручник / Барабаш Ю. Г. та ін.; за ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваїте, 2021. С. 150–180.

3. Гапотій В. Д., Слишик О. А. Основи права : підручник, 2-ге вид. зі змінами та доп. Мелітополь : МДПУ імені Б. Хмельницького, 2019. С. 92–110.

Додаткові джерела інформації

4. Еволюція прав людини. Інтерв'ю з Л. Денисенко. Електронний ресурс. 29.11.2019. URL: <https://bit.ly/3VOyMxP>.

Тема 3. Людина в соціокультурному просторі

Основні джерела інформації

1. Аблов А. Ф. Загальна соціологія : конспект лекцій. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2019. С. 96–103.

2. Толстов І. В., Данілі'ян В. О. Соціологія : навчальний посібник. Харків : УкрДУЗТ, 2018. С. 93–108.

Додаткові джерела інформації

3. Людина і культура : збірник наукових праць / за ред. Д. Шевчука. Острогоз : Острозька академія, 2019. С. 29–42.

Тема 4. Особистість та її ідентичність**Основні джерела інформації**

1. Толстов І. В., Даніліч В. О. Соціологія : навчальний посібник. Харків : УкрДУЗТ, 2018. С. 111–138.

2. Соціологія: теорії середнього рівня : навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського. Київ : Каравела, 2020. С. 94–110.

Додаткові джерела інформації

3. Соціальна мобільність : презентація. 24.10.2021. URL: <https://bit.ly/3VTGln6>.

Тема 5. Світ інформації та мас-медіа**Основні джерела інформації**

1. Єнін М. Н., Северинчик О. П. Соціологія громадської думки та мас-медіа : комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни. Київ : КПІ імені Ігоря Сікорського, 2021. С. 26–60.

2. Зражевська Н. Теорія медій та суспільства : навчальний посібник. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022. С. 46–63.

3. Квіт С. Масові комунікації : підручник. Київ : Києво-Могилянська академія, 2018. С. 223–229.

Додаткові джерела інформації

3. Афанасьєва О. Ю. Критичне сприйняття та протидія маніпуляції мас-медіа : навчальний відеоролик. 28.02.2020. URL: <https://bit.ly/3LKISLD>.

Тема 6. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту**Основні джерела інформації**

1. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник / Забарна Е. М. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛУС, 2020. С. 139–156.

2. Соціологія: теорії середнього рівня : навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського. Київ : Каравела, 2020. С. 169–187.

Додаткові джерела інформації

3. Місцевий економічний розвиток та продовольча безпека. Український кризовий медіа-центр, публічне обговорення. 06.09.2022. URL: <http://surl.li/oolnk>.

Тема 7. Україна, Європа, світ**Основні джерела інформації**

1. Політологія : навчально-методичний посібник / за наук. ред. В. С. Бліхара. Львів : Арал, 2018, С. 275–310.

2. Європейський Союз : навчальний посібник / Бояр А. О. та ін. Київ : Маслаков, 2020. С. 556–584.

Додаткові джерела інформації

3. Статус кандидата до ЄС: що це змінить для України та чи допоможе закінчити війну. 08.09.2022. URL: <https://bit.ly/42lyDhT>.

4. Україна–Європа–Світ : Міжнародний збірник наукових праць. Серія : Історія, міжнародні відносини / за ред. Л. М. Алексієвець. Вип. 23. Тернопіль : ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2019. С. 36–49. URL: <http://surl.li/nabnd>.